

Aftenposten 18 mars 2008

Kultur

Tiden går fra tidsskriftene

Publiseringssystemet til akademiske tidsskrifter er i krise. Forskningsnyheter som trykkes kan være flere år gamle. Enkelte tidsskrifter kan koste biblioteket 120 000 kroner.

[PER KRISTIAN BJØRKENG](#)

De fleste av de drøyt 15 000 tidsskriftene Universitetsbiblioteket (UB) i Oslo abonnerer på, kontrolleres av fire store, internasjonale og kommersielle forlag. Fordi alle forskere nå må publisere hyppig for å gjøre karriere, har både antall artikler og tidsskrifter økt kraftig. Dette har ført til køer og store problemer i tidsskriftene.

Informatikkprofessor Reidar Conradi ved NTNU har nå skrevet brev til det mest prestisjetunge tidsskriftet på sitt felt, og har også tatt saken opp i Universitetsavisa i Trondheim. I brevet påpeker han at forskning nå ofte er tre til fem år gammel når den blir publisert. Han har selv en artikkel som ble antatt og godkjent i februar i fjor. Den kommer på trykk i juli i år.

- Vi forskere er blitt husmenn i eget hus. Noe må gjøres. Jeg tror vi vil se en omveltning innen relativt kort tid. Situasjonen er absurd, mener Conradi.

Forsker Gisle Hannemyr ved Universitetet i Oslo, som også arbeider innenfor samme fagfelt, sier det slik:

- Det er så mye galt med tidsskriftmodellen at jeg vet ikke hvor jeg skal begynne. Innenfor et fagfelt som endrer seg så fort som vårt, kan en artikkel være verdiløs to år etter at den ble skrevet, sier Hannemyr.

Betaler.

I forhold til et normalt tidsskrift ser det utvilsomt ut til at akademikerne har særdeles dårlige kår. Forlagenes utgifter er relativt små, fordi hverken redaktører eller skribenter får betalt av tidsskriftene. Forskerne kan gjøre jobben i sin vanlige, betalte arbeidstid. De må faktisk i enkelte tilfeller *betale* for å få skrive, typisk 100 dollar pr. side, dersom en artikkel krever mer enn et minimum av sider.

Til tross for lave kostnader er tidsskriftene til dels enormt dyre. Rekordene har kjemitidsskriftet Tetrahedron, som tar hele 120 000 kroner fra et bibliotek som ringer og vil ha de 52 utgavene i året.

Universitetsbiblioteket i Oslo bruker nå 60 prosent av sitt innkjøpsbudsjett på tidsskrifter.

Biblioteket må holde tritt med en gjennomsnittlig prisstigning på tidsskrifter på syv prosent årlig.

Forskerne selv bekymrer seg ikke så mye for prisen, så lenge de får lese artiklene de trenger i biblioteket sitt. Men Reidar Conradi mener det er paradoksalt at det er forlagene, som i dag mest er tekniske tilretteleggere, som sitter med opphavsretten til artiklene.

- 99 prosent av forskerne jeg kjenner bryter opphavsretten til forlagene ved å legge artiklene sine ut på egne hjemmesider. Slik finner man artiklene gratis gjennom Google. Paradoksalt nok blir det dermed slik at et bibliotek, som betaler i dyre dommer for en artikkel, ikke kan gi samme tilgang som et gratis søk på Google. Slik har tiden løpt fra papirtidsskriftene på en rekke ulike måter, sier Conradi.

Ny løsning.

Selv har han ikke satt sitt ben på Universitetsbiblioteket i Trondheim på fem til seks år, fordi han bare bruker elektroniske kilder. Conradi mener forskerne nå selv må ta over publiseringen og skape alternative, åpne kanaler seg imellom - ved hjelp av Internett.

- Medisinfaget har vært pionerer og har allerede en langt raskere, digital publisering, mens selv vi på informatikk faktisk henger etter. Selve opphavsretten bør nok endres. Når akademisk informasjon først er offentlig, bør den være tilgjengelig rimelig raskt og problemfritt, mener han.

Gisle Hannemyr har arbeidet mye med opphavsrettslige problemstillinger selv, og mener løsningen ikke er lett å finne.

- Det er lettere å si at systemet ikke fungerer spesielt bra enn å finne ut hva som skal gjøres. Hovedårsaken til den voldsomme overpubliseringen er at måle- og veiesystemet innenfor academia er basert på telling - ikke kvalitet, mener han. Hannemyr mener dugnadsformen er spennende, men har ikke så stor tro på *ren* dugnad.

- Du *må* ha en kvalitetssikring, og gjerne en som er bedre enn det du har i dag. Jeg har selv vært redaktør for en artikkel der hele redaksjonskomiteen mente at artikkelen fra en norsk forsker var helt ubrukelig. Et par år senere kom artikkelen på trykk i et annet vitenskapelig tidsskrift - med svært få endringer, forteller han.